

Nr 37.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om förhöjt pensionsunderlag för förra arbetsläraren vid dövstumskolan i Härnösand N. P. Nilsson.

(5:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergh* (I: 66) och den andra inom andra kammaren av fru *Hellström* (II: 92), har hemställts, att riksdagen måtte besluta att f. d. arbetsläraren Nils Petter Nilssons pensionsunderlag måtte beräknas efter hela hans tjänstgöringstid, 23 år, och alltså fastställas till 3 816 kronor för tid före 67 års ålder och 3 144 kronor för tid därefter.

Till stöd för ifrågavarande förslag anföres i *motionen II: 92* bland annat följande.

Genom beslut vid 1937 års riksdag hade staten övertagit ansvaret för dövstumsundervisningen. Sedan skolöverstyrelsen verkställt utredning rörande de erforderliga åtgärderna för beslutets genomförande fr. o. m. den 1 juli 1938, hade frågan upptagits i proposition nr 212 till 1938 års riksdag. Rörande de dåvarande ordinarie lärarnas övergång till de statliga dövstumskolorna hade skolöverstyrelsen anfört bland annat, att det finge anses, att de intoge en sådan rättslig ställning gentemot landstingen, att de icke kunde entledigas utan måste bibehållas vid de förmåner, som tillförsäkrats dem i egenskap av ordinarie lärare; till dessa förmåner hörde i främsta rummet rätt till avlöning och pension samt erforderlig tjänstårsberäkning. Departementschefen hade för egen del uttalat, att överstyrelsen syntes ha förutsett, att kompensation i förekommande fall skulle utgå för minskning i pensionsförmånerna. Intill dess det visats, att en sådan minskning komme att inträda, hade departementschefen ansett sig icke böra framställa något förslag i detta hänseende.

Bland de av staten övertagna dövstumskolorna hade befunnit sig den i Härnösand, för vilken Västernorrlands läns landsting tidigare varit huvudman. Arbetsläraren Nils Petter Nilsson vid denna skola hade avgått i juni 1950 från sin befattning efter uppnådd pensionsålder. Han hade då haft 23 tjänstår.

Den 25 augusti 1950 hade Kungl. Maj:t företagit beslut angående Nilssons pension. Skolöverstyrelsen hade i ett utlåtande framhållit att, därest icke dövstumväsendet förstatligats, Nilssons pensionsunderlag skulle ha varit 3 816 kronor före 67 år och 3 144 kronor efter denna ålder. Dessa belopp hade även tillstyrkts av skolöverstyrelsen. Statskontoret hade emellertid ansett att den tid av 11 år 6 månader, varunder Nilsson varit anställd vid dövstumskolan före förstatligandet, icke skulle medräknas helt utan

endast till två tredjedelar, varför Nilsson icke borde tillgodoräknas mer än 7 år 8 månader av denna tid. Kungl. Maj:t hade beslutat i enlighet härmed, och Nilsson hade medgivits ett pensionsunderlag å 2 988 kronor för tid före 67 års ålder och 2 472 kronor för tid därefter.

Av det tidigare anförda framginge, att skolöverstyrelsen vid framläggandet av sitt förslag 1938 förutsatt, att de ordinarie lärarna vid dövstumskolorna icke skulle försättas i sämre ställning genom förstatligandet. Av departementschefens uttalande 1938 syntes också framgå, att detta icke heller varit hans avsikt. Den försämring för Nilsson i pensionshänseende, som uppkommit genom att riksdagen icke 1938 eller senare fattat något beslut i den år 1938 ifrågasatta riktningen, torde sålunda icke ha varit avsedd. Under sådana förhållanden syntes det rimligt och rättvist att riksdagen beslutade sådan höjning av Nilssons pensionsunderlag att vederbörlig rättvisa åstadkommes.

Jämlikt riksdagens skrivelse år 1938, nr 438, har Kungl. Maj:t bemyndigats besluta, huruvida och med vilket belopp kompensation för minskning av pensionsförmåner må utgå till sådan befattningshavare vid läroanstalt för dövstumma, som i samband med dövstumundervisningsväsendets förstatligande övergått i statstjänst.

Med skrivelse den 12 juni 1950 överlämnade skolöverstyrelsen till Kungl. Maj:t en av ordinarie arbetsläraren med undervisning i skrädderi vid dövstumskolan i Härnösand Nils Petter Nilsson gjord ansökan om rätt att vid beräkning av honom tillkommande ålderspension helt tillgodoräkna tiden den 1 januari 1927—den 30 juni 1938, varunder han före dövstumundervisningens förstatligande innehaft ordinarie lärartjänst vid skolan. Ansökningen hade tillstyrkts av rektor vid dövstumskolan, vilken i skrivelse den 23 mars 1950 anför följande.

Enligt av sjunde dövstumskoldistriktets landsting fastställt pensionsreglemente av år 1916 för viss personal vid dövstumskolan i Härnösand samt av samma landsting i pensionsfrågor prejudicerande beslut av senare datum hade skolans lärare i skrädderi intill tiden för dövstumundervisningens förstatligande den 1 juli 1938 varit berättigad att vid uppnådda 65 levnads- och 30 tjänstår i pension erhålla 60 procent av den årslön, han vid avskedet från tjänsten uppburit ävensom dyrtidstillägg såsom till f. d. befattningshavare i statens tjänst enligt de i 4 § kungörelsen den 18 juni 1925 angivna grunder. I och med dövstumundervisningens förstatligande hade detta pensionsreglemente upphört att gälla. För befattningshavare vid inrättningar tillhörande Västernorrlands läns landsting gällde emellertid från den 1 januari 1948 ett nytt pensionsreglemente, enligt vilket dess personal tillförsäkrats ungefär samma förmåner i pensionshänseende som tillkomme statliga befattningshavare. Om dövstumundervisningsväsendet icke förstatligats, hade säkerligen dessa bestämmelser kommit att tillämpas vid pensionering av dövstumskolans i Härnösand befattningshavare.

I en den 5 juni 1950 dagtecknad skrivelse hade rektor vidare anförts.

Om dövstumundervisningsväsendet icke förstatligats utan Nilsson fått vara kvar i sjunde dövstumskoldistriktets tjänst, skulle han i enlighet med övergångsbestämmelserna i 1948 års pensionsreglemente för landstingens

befattningshavare vid beräkning av honom tillkommande ålderspension såsom tjänstår fått tillgodoräkna sig alla de år han tjänstgjort vid dövstumskolan i Härnösand. Beträffande storleken av den pension, Nilsson skulle ha erhållit, därest dövstumundervisningen icke förstatligats den 1 juli 1938, syntes — enär Nilsson åtnjöte lön enligt Ca 15: 18 — pensionsunderlaget för hans tjänst vara 4 644 kronor såväl enligt bestämmelserna i landstingens pensionsreglemente (§ 14) som enligt motsvarande bestämmelser i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente (14 §). Pensionsunderlaget för löneklass 18 i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente motsvarades emellertid av pensionsunderlaget för lönegrad 15 i landstingens pensionsreglemente.

I sin förberörda skrivelse av den 12 juni 1950 anförde *skolöverstyrelsen* följande.

Enligt pensionsreglementet för landstingens befattningshavare syntes Nilssons pension — beräknad i enlighet med vad som framginge av en skrivelsen bifogad promemoria — skolat vid avgång den 31 juli 1951 ha uppgått till 3 816 kronor före och 3 144 kronor efter 67 års ålder. Rörligt tillägg utginge enligt samma grunder, som gällde för statens befattningshavare. Då alltså de pensionsförmåner, som skulle tillkommit Nilsson, därest icke dövstumundervisningen förstatligats, överstege dem, som erhöles i hans statliga tjänst, tillstyrkte överstyrelsen medgivande, att Nilsson finge av anställningstid före den 1 juli 1938 tillgodoräkna så lång tid, som erfordrades för att pensionens grundbelopp skulle uppgå till nämnda belopp.

I utlåtande den 8 augusti 1950 över den av Nilsson gjorda ansökningen anförde *statskontoret* följande.

Ämbetsverket hade icke något att erinra mot att rätt medgaves Nilsson tillgodoräkna två tredjedelar eller 7 år 8 månader av tiden 1 januari 1927—30 juni 1938, varunder han innehaft icke pensionsberättigande anställning vid dövstumskolan i Härnösand. Med en dylik tillgodoräkning komme pensionen att uppgå till 2 988 kronor för år före 67 års ålder och 2 472 kronor för år för tiden därefter. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat, skulle en pension för Nilsson, beräknad enligt de grunder, som gällde för dövstumskolans personal vid statsövertagandet den 30 juni 1938, ha understigit den pension han med av statskontoret föreslagen tillgodoräkning komme att erhålla.

Genom beslut den 25 augusti 1950 medgav *Kungl. Maj:t* med stöd av 15 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, att Nilsson finge såsom tjänstår för pension enligt reglementet tillgodoräkna 7 år 8 månader av tiden 1 januari 1927—30 juni 1938, varunder han före tillträde den 1 juli 1938 av pensionsberättigande statstjänst innehaft anställning vid dövstumskolan i Härnösand.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har *Kungl. Maj:t* med stöd av 15 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente medgivit Nilsson rätt att såsom tjänstår i pensionshänseende tillgodoräkna 7 år 8 månader av tiden 1 januari 1927—30 juni 1938, varunder

han före tillträde den 1 juli 1938 av pensionsberättigande statstjänst innehaft anställning vid dövstumskolan i Härnösand. Beslutet innebär, att tillgodoräkning medgivits med två tredjedelar av den å tiden före dövstumundervisningens förstatligande belöpande tjänstetiden. Utskottet vill erinra om att den praxis, som vid handläggningen av frågor om tillgodoräkning i pensionshänseende av utomstatlig tjänstgöring utbildats, innebär att allenast viss del därav — högst två tredjedelar (den s. k. två-tredjedelsregeln) — må tagas i beräkning. Nilssons pensionsfråga har således av Kungl. Maj:t prövats under hänsynstagande till vedertagna normer.

Emellertid göres i motionerna gällande, att Nilsson skäligen bör medgivas tillgodoräkna hela den å tiden intill den 1 juli 1938 belöpande tjänstetiden, varigenom pensionens grundbelopp skulle höjas från 2 988 kronor för tid före och 2 472 kronor för tid efter 67 års ålder till 3 816 respektive 3 144 kronor. Till stöd härför anföres, att därest dövstumundervisningen icke förstatligats, Nilsson jämlikt 1948 års efter statligt mönster utformade pensionsreglemente för landstingens befattningshavare skulle ägt tillgodoräkna hela sin föregående tjänstetid och därmed blivit tillförsäkrad pensionsunderlag å 3 816 respektive 3 144 kronor. Enligt utskottets mening bör emellertid 1938 års riksdagsbeslut rimligen icke tilläggas den innebörden, att jämförelse i förevarande hänseende överhuvudtaget kan få göras med pensionsutfästelserna enligt ett pensioneringssystem, som landstingen infört först lång tid efter dövstumundervisningens förstatligande; ett dylikt betraktelsesätt måste otvivelaktigt leda till icke önskvärda konsekvenser på pensionsväsendets område. Nilssons pensionsfråga bör fastmera bedömas med utgångspunkt från de pensionsvillkor, som för hans vidkommande gällde vid tidpunkten för dövstumundervisningens förstatligande. Enligt för utskottet tillgängliga uppgifter skulle Nilsson jämlikt de vid denna tidpunkt gällande pensioneringsgrunderna vid uppnådd pensionsålder blivit berättigad till en årlig pension å 1 800 kronor jämte därå belöpande dyrtidstillägg. Såsom statskontoret framhållit, understiger detta belopp den pension, som — även med tillämpning av den s. k. två-tredjedelsregeln — enligt Kungl. Maj:ts omförmälda beslut tillförsäkrats Nilsson. Nilsson torde alltså enligt utskottets mening ha blivit i skäligen omfattning tillgodosedd genom nämnda beslut.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 66 och II: 92 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 februari 1952.

På statsutskottets vägnar:
MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näsgård, Ohlon, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Pålsson, Näsström, Sundelin, Bergh, Hesselbom, Ragnar Persson och Edvin Thun; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Svensson i Grönvik, Andersson i Malmö, Wallentheim, Lindholm, Ståhl, Staxäng, Johansson i Mysinge, Hoppe, Kollberg, Andersson i Munkaljungby, Wedén, Gustafsson i Stockholm och Nihlfors.